

Tillgänglighet för funktionshindrade i Jönköpings kommun

Granskningsrapport

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
1. Inledning	4
1.1. Bakgrund	4
1.2. Syfte och avgränsning.....	4
1.3. Metod.....	5
2. Kommunens styrning av arbetet med att skapa tillgänglighet i kommunen	6
2.1. Direktiv och styrdokument	6
2.2. Uppföljning och ansvarsförhållanden.....	7
2.3. Samverkan med handikapporganisationerna	8
3. Pågående arbete för att öka tillgängligheten.....	10
3.1. Undanröjande av enkelt avhjälpbara hinder i utomhusmiljöer (Stadsbyggnadskontoret)....	10
3.2. Undanröjande av enkelt avhjälpbara hinder i inomhusmiljöer	10
3.3. Åtgärder för att göra information tillgänglig för funktionshindrade	11
3.4. Åtgärder för att anpassa bostäder till funktionshindrade.....	12
3.5. Tillgänglighet till specialanpassade eller vårbostäder	12
4. Slutsatser och rekommendationer	13

Sammanfattning

Bristande tillgänglighet är ett avgörande hinder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i samhället som andra.

Den 1 juli 2001 trädde 21a § i 17 kap i PBL i kraft. Lagen innebär ett krav på att enkelt avhjälpna hinder mot tillgänglighet och användbarhet ska undanröjas i befintliga byggnader som innehåller lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser. De enkelt avhjälpna hindren ska enligt målsättningen i den nationella handlingsplanen vara undanröjda senast vid utgången av år 2010.

Syfte

Syftet med granskningen är att belysa hur kommunen förbereder sig för att svara upp mot det nya lagkravet och om vidtagna åtgärder är tillräckliga.

Granskningen fokuseras i första hand mot arbetet med enkelt avhjälpna hinder. Därutöver granskas Tekniska kontorets, Stadsbyggnadskontorets och Socialtjänstens övriga arbete med tillgänglighetsfrågor för funktionshindrade.

Resultat

Kommunen lever idag inte till fullo upp till gällande lagkrav på tillgänglighet. Inte heller lever kommunen upp till de mål som formulerats i det handikappolitiska programmet från 1999.

Kommunens handikappolitiska program från 1999 är väl genomarbetat och innehåller ett antal åtgärder och tydliga målsättningar. När det gäller tillgänglighet finns det dock flera målsättningar som skulle vara genomförda redan 2005 men som än idag inte är genomförda. Uppföljningen brister och en samlad uppföljning av handikapprogrammet finns inte utan varje nämnd förutsätts ta ansvar sin del av programmet. Huruvida så är fallet är inte möjligt att utläsa i de olika nämndernas årsredovisningar.

För att klara målet att till utgången av år 2010 undanröja enkelt avhjälpna hinder i inomhus- och utomhusmiljöer sker ett specifikt arbete med budgeterade medel inom Tekniska kontoret och stadsbyggnadskontoret. Arbetet vad avser de kommunägda lokalerna brottas med problem i genomförandefasen på grund av entreprenörernas bristande leveransförmåga. I den rapportering som skett finns inte underlag för att bedöma rimligheten i att kommunen kommer att hinna nå lagkravet inom angiven tidsram.

Ledtiderna för anpassning av lägenheter samt för tillhandahållandet av grupp- och vårdbo-städer är i huvudsak tillfredsställande.

Kommunen har etablerade former för samverkan med handikapporganisationerna vilkas synpunkter i stor utsträckning styr prioriteringar av vad som görs för att öka tillgängligheten. De olika forumen är dock något överlappande.

Mellan Socialtjänsten, Tekniska kontoret och Stadsbyggnadskontoret finns en väl utarbetad samverkan.

Med hänsyn till granskningens resultat ges följande rekommendationer:

- Upprätta en mer detaljerad plan med resursåtgång för arbetet med att undanröja enkelt avhjälpna hinder inomhus och utomhusmiljöer. Planen bör även innehålla åtgärder för att säkerställa själva genomförandet av ändringar samt en riskbedömning avseende tillgången till entreprenörer.

- Upprätta ansvar och plan för anpassning av information på hemsidan så att funktionshindrandes behov tillfredsställs utifrån gällande lagstiftning och utifrån handikapplanen..
- Inför texttelefon i kommunens telefonväxel enligt målet handikapplanen.
- Överväg en sammanhållen strategi för berörda förvaltningar när det gäller organisationen av samverkan med handikapporganisationerna.
- Kommunen rekommenderas att förtydliga uppföljningen av det handikappolitiska programmet (handikapplanen). De olika nämnderna bör tydligare i årsredovisningarna redovisa handlingsplan och vad som har gjorts och vad som inte har gjorts. Detta skulle kunna bilda underlag för en kommunövergripande sammanställning och avstämning av målen i handikapplanen för kommunen som helhet.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Bristande tillgänglighet är ett avgörande hinder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i samhället som andra. Det finns olika typer av tillgänglighet, nämligen fysisk (byggda inomhus- och utomhusmiljöer), informativ (ordval, lättläst text, punktskrift, kassett, videoteknik), kommunikativ (assistenter, ledsagare, hjälpmedel, tolkar, teleslingor, akustik, belysning) och psykosocial (bemötande, värderingar, attityder, kunskap om olika funktionshinder, tid, intresse, engagemang, uthållighet, målmedvetenhet).

Riksdagen beslutade år 2000 genom antagandet av prop. 1999/2000:79 *Från patient till medborgare* att Sverige ska vara tillgängligt för alla år 2010.

En central utgångspunkt för handikappolitiken är de standardregler som FN:s generalförsamling antog år 1993. Standardreglerna är 22 till antalet och uttrycker tydliga principiella ståndpunkter när det gäller rättigheter, möjligheter och ansvar på olika samhällsområden. De ger också konkreta förslag hur ett land kan undanröja hinder för funktionshindrade personer och skapa ett tillgängligt samhälle.

Inom FN har senare även en konvention förhandlats fram som syftar till att tillförsäkra funktionsnedsatta personer åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Konventionen antogs under 2006 av FN:s generalförsamling. Den nya konventionen skapar inte i sig några nya rättigheter utan har till syfte att undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning att åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Sverige har nyligen ratificerat konventionen, vilket innebär att den har blivit juridiskt bindande.

Den nuvarande regeringen har i höstas i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) dessutom tagit fram en strategi för hur målen för tillgänglighet ska nås fram till år 2010.

Styrande och vägledande mål och grunden för arbetet med frågor som rör funktionshindrade finns i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), socialtjänstlagen (SoL) samt hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Bestämmelser finns exempelvis också i diskrimineringslagarna och i plan- och bygglagen (PBL).

Den 1 juli 2001 trädde 21a § i 17 kap i PBL i kraft. Lagen innebär ett krav på att enkelt avhjälpna hinder mot tillgänglighet och användbarhet ska undanröjas i befintliga byggnader som innehåller lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser. Boverket har tagit fram föreskrifter och allmänna råd om undanröjande av enkelt avhjälpna hinder till och i befintliga lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser (BFS 2003:19 HIN). De enkelt avhjälpna hindren bör enligt målsättningen i den nationella handlingsplanen vara undanröjda senast vid utgången av år 2010.

En av de grundläggande principerna inom svensk handikappolitik är den så kallade ansvars- och finansieringsprincipen. Den innebär att varje sektor i samhället skall utforma och bedriva sin verksamhet så att den blir tillgänglig för alla medborgare, inklusive personer med funktionshinder. Kostnaderna för de nödvändiga anpassningsåtgärderna ska finansieras inom ramen för den ordinarie verksamheten.

1.2. Syfte och avgränsning

Syftet med granskningen är att belysa hur kommunen förbereder sig för att svara upp mot det nya lagkravet och om vidtagna åtgärder är tillräckliga.

Granskningen fokuseras i första hand mot arbetet med enkelt avhjälpna hinder. Därutöver granskas Tekniska kontorets, Stadsbyggnadskontorets och Socialtjänstens övriga arbete med tillgänglighetsfrågor för funktionshindrade.

Granskningen avser att besvara följande preciserade frågor:

- I vilken grad lever kommunen upp till de krav som ställs på tillgänglighet för funktionshindrade?
- Har inventeringar gjorts i syfte att få klarhet i vilka åtgärder som behöver vidtas?
- Har en ekonomisk konsekvensanalys genomförts?
- Hur styrs arbetet med att öka tillgängligheten för funktionshindrade i kommunen?
- Vilka åtgärder med syfte att öka tillgängligheten för funktionshindrade har vidtagits?
- På vilka grunder sker prioritering mellan åtgärder?
- Hur följs kommunens samlade samt respektive förvaltnings arbete med tillgänglighet för funktionshindrade upp?
- Hur hanteras verksamheter som inte vidtar nödvändiga åtgärder?
- Hur samverkar kommunen med intresseorganisationer?
- Hur tar kommunen emot och behandlar medborgares synpunkter på bristande tillgänglighet?
- I vilken grad kommer kommunen att vid utgången av 2010 leva upp till de krav som ställs på tillgänglighet för funktionshindrade?

1.3. Metod

Granskningen har genomförts med intervjuer och studier av dokument som berör/reglerar berörda nämnders arbete med tillgänglighet för funktionshindrade samt annan eventuell dokumentation.

Intervjuer har genomförts med representanter för:

- Socialtjänsten (ansvariga för tillgänglighetsfrågor)
- Tekniska kontoret (projektledare, enkelt avhjälpna hinder)
- Stadsbyggnadsförvaltningen (förvaltningschef, utvecklings- och trafikchef, 1:e byggnadsinspektör, ansvarig för bostadsanpassning samt projektledare för bostadsanpassning)
- Stadskontoret (två kommunalrådssekreterare)
- Sekreterare i Kommunens handikappråd
- HSO-representant i Brukarrådet och tillgänglighetsgruppen

2. Kommunens styrning av arbetet med att skapa tillgänglighet i kommunen

2.1. Direktiv och styrdokument

Som grundläggande styrdokument för tillgänglighetsfrågorna finns ett Handikapppolitiskt program 1999 (även benämnt handikapplan). Programmet är heltäckande för olika aspekter av handikappfrågor och utgår systematiskt från de i FN stadgade rättigheterna för funktionshindrade.

I programmet betonas bl.a. att Handikapporganisationerna "har ansvaret för att begära företräde hos de olika kommunala nämnderna för att informera om hur det är att leva med ett funktionshinder i Jönköpings kommun". Respektive nämnd och förvaltningsledning ska enligt programmet avgöra på vilket sätt som de handikappolitiska aspekterna bäst kommer till sitt uttryck och tillförs verksamheten. Ytterligare en åtgärd som beskrivs i dokumentet är att kommunen ska utarbeta rutiner och checklista för hur information och dokument ska finnas i anpassad form.

Specifikt under rubriken tillgänglighet anges att det i första hand är Stadsbyggnadsnämnden som genom bygglovsgranskningen ska tillse att tillgänglighet skapas för funktionshindrade utifrån de grundläggande bestämmelserna i Plan- och bygglagen (PBL). De åtgärder som anges i programmet är:

- Åtgärd 18: Den byggda miljön ska kunna nås och användas av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Handikappanpassning av bostäder, efter en generell och individuell rimlighetsprövning, samt tillämpning av gällande byggregler ska vara ett krav vid beviljande av bygglov.
- Åtgärd 19: Inventering av "Jönköping, ett samhälle för alla" ska uppdateras och ett åtgärdsprogram för tillgänglighet för kommunens offentliga byggnader tas fram och finnas tillgängligt på data.
- Åtgärd 20 Den kontaktperson som Stadsbyggnadsnämnden utser som handikappansvarig för förvaltningen ska ha till uppgift att tillse att tillgänglighet och handikappanpassning efterföljs vid alla former av förändringar i kommunala miljöer.
- Åtgärd 21 Kommunala handikapprådet kallas som rutin vid programskedet. Rådet har sedan att utse representant för arbetet.
- Åtgärd 22 Av KHR utsedda resurspersoner för boendefrågor ska vara remissinstans i tillgänglighetsfrågor. För att ge dessa en realistisk möjlighet att klara uppdraget bör en utbildning innehållande ritningsgranskning, lagar och förordningar som gäller vid byggnation m.m. anordnas.
- Åtgärd 23 När det gäller enkelt åtgärdade hinder för tillgänglighet ska de vara genomförda:
- Kommunens växel ska vara utrustad med texttelefon senast år 2000.
 - Alla idrottsanläggningar senast 2005
 - Bibliotek och skolor senast år 2005
 - Adekvat utrustning för hörselskadade ska finnas i något kommunalt sammanträdesrum på varje förvaltning senast år 2005.

- Övriga kommunala förvaltningar senast år 2005. I första hand ska kommunala förvaltningar i Hoven samt stadshuset Huskvarna åtgärdas. Det var dessa kontor som enligt HIP-inventeringen hade den sämsta tillgängligheten.

Åtgärd 24 Kommunen ska i samverkan med handikapprörelsen aktivt bevaka och påverka utformning av andra offentliga lokaler, exempelvis post och bank, så att dessa utrustas på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för olika handikappgrupper, inklusive osynliga handikapp.

Åtgärd 25 Kommunen har enligt Socialtjänstlagen ett ansvar att delta i all samhällsplanering och ska påverka att handikappaspekter beaktas.

I Kommunprogrammet avseende 2007 – 2010 stipuleras att "arbetet med handikappanpassning och tillgänglighet måste uppmärksammas tydligare och åtgärder vidtas så att kommunens lokaler och den offentliga miljön i god tid före den av riksdagen beslutade tidpunkten 2010 är åtgärdade".

Med utgångspunkt från den formuleringen har Stadsbyggnadsnämnden, Tekniska nämnden och Fritidsnämnden givits i uppdrag att genomföra detta. Två specifika insatser har initierats för att uppfylla kravet på att enkelt avhjälpta hinder ska vara åtgärdade vid utgången av 2010, ett projekt för den inre miljön och ett projekt för den yttre miljön.

Tekniska kontoret har tillsatt en projektledare för att åtgärda hinder i fastigheter ägda av kommunen. Projektet beskrivs mer i avsnitt 3.

2.2. Uppföljning och ansvarsförhållanden

De myndighetsroller som är aktuella är:

- socialtjänstens ansvar för beviljande av stöd till funktionshindrade (Socialnämnden)
- ansvar för tillgänglighetsprövning vid bygglov och bygganmälan (ligger enligt PBL på Stadsbyggnadsnämnden)
- ansvaret för bostadsanpassning (Stadsbyggnadsnämnden)
- ansvar för tillsyn av bristande fysisk tillgänglighet efter 2010 (ligger enligt PBL på Stadsbyggnadsnämnden)

Fastighetsägarroller är:

- ansvar för att åtgärda enkelt avhjälpta hinder på allmänna platser (delat ansvar mellan Stadsbyggnadsnämnden, som svarar för gator och torg, och Tekniska nämnden, som svarar för parker och lekplatser)
- ansvar för att åtgärda enkelt avhjälpta hinder i lokaler dit allmänheten har tillträde (ligger på Tekniska nämnden)

När det gäller handikapplanen förväntas varje nämnd och förvaltning ta ansvar för att följa programmet avseende de frågor som berör nämnderna. Redovisning sker i respektive nämnds årsredovisning. Ingen sammanställning görs för uppföljning av planen som helhet och ingen sammanställning görs i koncernens årsredovisning.

I all lagtext kring tillgänglighet för funktionshindrade betonas vikten av att tillgänglighetsfrågorna i kommunen bör genomsyra all planering och vara ett självklart perspektiv i styrningen av verksamheterna. De genomförda intervjuerna pekar samfällt på att så också är fallet i

Jönköpings kommun. Speciellt har samarbetet utvecklats mellan de förvaltningar som varit föremål för uppmärksamhet i denna granskning, d.v.s. Tekniska kontoret, Stadsbyggnadskontoret och Socialtjänsten. Under de senaste fem åren har arbetsformer utvecklats så att Socialtjänsten blivit en naturlig remissinstans för bl.a. tillgänglighetsfrågor och att planeringen i stor utsträckning sker gemensamt.

Respektive nämnds årsredovisning ger föga information om vad som görs och vad som planeras att göra inom detta område.

I Socialförvaltningens årsredovisning för 2008 står det bara att förvaltningen samverkar med representanter för Handikapporganisationernas samarbetsorganisation (HSO) för att följa upp arbetet med handikapplanen samt att tekniska kontoret arbetar med att åtgärda enkelt avhjälpna hinder i förvaltningens lokaler.

I Stadsbyggnadsnämndens årsredovisning finns endast två meningar om att arbetet med enkelt avhjälpna hinder pågår och sannolikt kommer att uppmärksammas mer under 2009 mot bakgrund av lagkravet. Däremot finns det fullödigare information om bidrag till och anpassningar av bostäder.

Även i tekniska nämndens årsredovisning är arbetet med enkelt avhjälpna hinder endast nämnt och att arbetet följer planen.

Utöver dessa redovisningar har endast en specifik rapportering skett till Kommunfullmäktige angående arbetet med enkelt avhjälpna hinder. Rapporteringen tas upp i KF i augusti 2009.

2.3. Samverkan med handikapporganisationerna

Kommunen har på olika sätt bjudit in kommuninvånarna att komma in med synpunkter kring tillgänglighet och hinder för att på så sätt identifiera svårigheter i framkomlighet. Sådana individuella synpunkter är i praktiken väldigt sällsynta. Den helt dominerande informationskällan och kunskapskällan för kommunens arbete med tillgänglighet är det regelbundna samarbetet med handikapporganisationerna. För närvarande finns det tre arenor vilka fungerar som samverkansorgan och informationskällor men även som ett styrinstrument för prioritering av åtgärder.

Kommunala handikapprådet (KHR)

HKR består av två politiska företrädare från samtliga av kommunens åtta nämnder samt representanter från 15 olika handikapporganisationer.

Rådet sammanträder fyra gånger per år och vid varje sammanträde presenterar en nämnd de åtgärder som vidtagits utifrån det handikappolitiska programmet.

Tillgänglighetsfrågorna är uppe på agendan vid varje möte. Representanterna från handikapporganisationerna lämnar synpunkter och förslag på åtgärder som berörd nämnd tar med sig för att prioritera och åtgärda. Detta följs upp vid kommande möte.

Vid behov inbjuds tjänstemän för att redogöra för eventuellt pågående arbeten eller projekt.

Tillgänglighetsgrupp

I anslutning till tekniska kontorets pågående projekt kring enkelt avhjälpna hinder i inomhusmiljöer har denna referensgrupp bildats. Gruppen består av tjänstemän från flertalet av förvaltningarna samt 4-5 representanter från HSO (Handikappföreningarnas samarbetsorganisation).

Gruppen träffas 3-4 gånger per år och vid dessa möten inhämtas

Brukarråd

synpunkter om hinder som bör åtgärdas. Här sker även en redovisning av pågående arbete samt diskussioner kring tekniska lösningar.

Brukarrådet är en av Stadsbyggnadskontoret initierad referensgrupp med 11 representanter från HSO (Handikappföreningarnas samarbetsorgan) samt tjänstemän från Tekniska kontoret, Socialförvaltningen, Fritidsförvaltningen och Stadsbyggnadskontoret.

Brukarrådets synpunkter utgör den viktigaste prioriteringsgrunden för vilka åtgärder som ska prioriteras i utomhusmiljöerna.

Brukarrådet sammanträder 2 gånger per år.

3. Pågående arbete för att öka tillgängligheten

Enligt ett beslut i kommunfullmäktige 2007-03-29 gavs ett uppdrag till stadsbyggnadsnämnden, tekniska nämnden och fritidsnämnden att åtgärda samtliga enkelt avhjälpna hinder för funktionshindrade senast 2010. Med enkelt avhjälpna hinder avses sådana hinder som med hänsyn till nyttan av åtgärden och förutsättningarna på platsen kan anses rimliga att åtgärda. De ekonomiska konsekvenserna får inte bli orimligt betungande för fastighetsägaren, lokalägaren eller fastighetsidkaren.

3.1. Undanröjande av enkelt avhjälpna hinder i utomhusmiljöer (Stadsbyggnadskontoret)

Inom stadsbyggnadskontoret pågår ett arbete med att undanröja enkelt avhjälpna hinder i utomhusmiljöer. Arbetet leds av en projektledare inom förvaltningen och har under 2009 en budget på 4 miljoner (2006-2008 1 Mkr/år). I en lägesrapport från maj 2009 beskrivs att:

- Alla kommunens hållplatser vid stomlinjerna är inventerade.
- Östra centrum och Huskvarna centrum är inventerade med avseende på enkelt avhjälpna hinder
- Utbyte av rännaler (avledning av vatten från stuprör) är genomförd vid Torpa, Söder, Väster samt delar av Liljeholmen.
- Kantstenssänkningar har genomförts utmed delar av Klostergatan, Östra Storgatan, Lovisagatan och Liljeholmen.

Vid ändringar, underhåll och reparationer görs kontinuerligt anpassningar och justeringar av tillgänglighetshinder.

När det gäller rännaler så är åtgärderna genomförda inom en snar framtid, cirka 80% beräknas vara klart.

Arbetet med att åtgärda den yttre miljön har delats in i inventering och åtgärder. Inventeringen är genomförd vid en mindre del av de totalt aktuella områdena. Inventering är dock genomförd i hela centrala Jönköping och de mest besöksfrekventa områdena. Det finns idag ingen plan som säkerställer att inventering och åtgärder ska kunna vara genomförda till utgången av 2010. Det finns inte heller någon prognos för hur långt man kommer att hinna med det tempo som hålls idag. Stadsbyggnadskontoret har, till skillnad från Tekniska kontoret, inte haft några problem med entreprenörernas leveransförmåga men har valt att själva göra kantstenssänkningar. Ett specialtrimmat team kommer att jobba med detta.

Vid sidan om inventeringen sker en identifiering av hinder i utomhusmiljön med hjälp av det tidigare beskrivna Brukarrådet. De synpunkter som brukarrådet tar upp en är viktig grund för prioritering av åtgärderna.

När det gäller tillgänglighetsaspekten för nyproduktion och förändringar i stadsmiljön finns det enligt HSO-representanten flera exempel på att de material som från början varit planerat inte har använts av entreprenören vilket har medfört "onödigt" inbyggande av hinder. Enligt samma representant har uteserveringars sätt att möblera samt stadens rännaler blivit klart bättre under senare tid. Antalet trottoarpratare (skyltar) har dessutom blivit färre.

3.2. Undanröjande av enkelt avhjälpna hinder i inomhusmiljöer

Tekniska kontoret tillsatte 2008 en projektledare för att inventera och åtgärda hinder i inomhusmiljöer. Uppdraget är att arbetet ska vara slutfört vid utgången av 2010. 150 objekt be-

räknas vara lokaler där allmänheten har tillträde och som därför är föremål för arbetet. 114 av dessa objekt är kommunägda fastigheter där kommunen själv bedriver verksamhet. De övriga 36 objekten är kommunägda fastigheter där externa hyresgäster bedriver verksamhet. I dessa 36 lokaler gör projektledaren, d.v.s. kommunens tjänsteman, inventering och bedömning av vad som behöver åtgärdas och hyresgästen står för kostnaden.

Strategin är att vidta åtgärder direkt efter inventering istället för att inventera allt först och sedan börja arbetet med att undanröja hindren. Som prioriteringsgrund för vilka objekt som åtgärdas först bedöms vilka objekt som kan anses ha högst frekvens av besök. Sammanlagt är 31,5 miljoner kronor budgeterade för åtgärderna. Utslaget per år innebär det cirka 7 miljoner kronor till lokaler där kommunen bedriver verksamhet och 3,5 miljoner årligen till lokaler med externa hyresgäster. Budgeten är baserad på en föregående där de ekonomiska konsekvenserna kartlades genom att en typ av standardkostnad för olika åtgärder togs. På det sättet kunde budgetens realism säkerställas i förväg.

Exempel på utförda åtgärder är förlängning av handledare i trappor och ramper, kontrastmarkering av dörrar, fönster och viktiga informationsställen, skyltning, trappmarkeringar samt installation av dörröppnare. De lokaler som berörs är exempelvis museer, bibliotek, idrotts-hallar, bad, bussterminal, skolor och äldreboenden.

Den tidigare beskrivna tillgänglighetsgruppen fungerar som en arbetsgrupp. För närvarande har denna grupp arbetat med enkelt avhjälpna hinder som huvudfråga men i förlängningen är intentionen att gruppen ska arbeta med tillgänglighetsfrågor för kommunens samtliga verksamheter.

Enligt delrapport i maj 2009 kommer 48 (av totalt 114) av objekten med kommunal verksamhet vara åtgärdade under 2009. I dessa ingår de största objekten. Resten beräknas vara inventerade och åtgärdade under 2010. Det framgår av delrapporten ingen beskrivning som kan sägas säkerställa att planen kommer att hålla. För närvarande brottas projektet med problemet att åtgärderna efter inventering blir kraftigt fördröjda. De entreprenörer som kommunen har ramavtal med åtar sig de enskilda uppdragen men tenderar att ställa dessa förhållandevis små uppdrag på kö till förmån för större uppdrag. Åtgärderna skjuts därför framåt i tiden utan närmare information om när arbetena kan bli utförda.

Av de 36 objekten med externa hyresgäster planeras 18 vara åtgärdade under 2009 och resten 2010.

Det kan också tilläggas att det i det handikappolitiska programmet finns angivet att alla enkelt avhjälpna hinder skulle vara åtgärdade vid idrottsanläggningar, bibliotek och skolor senast 2005. I det avseendet har detta arbete försenats mycket kraftigt och vilket gör att osäkerheten i den nuvarande prognosen är ett orosmoment. Flera av de specifikt angivna objekten i handikapplanen är fortfarande inte inventerade och åtgärdade.

3.3. Åtgärder för att göra information tillgänglig för funktionshindrade

Dessa åtgärder styrs inte på annat sätt än att kommunens nämnder har ansvaret att "ta fram bra och informativt material om de verksamheter som finns tillgängliga för personer med funktionshinder".

I detta avseende finns det mycket kvar att göra i kommunen för att producera informationsmaterial med olika medier och som är lättillgängliga för funktionshindrade. Kommunens hemsida är överhuvudtaget inte i något avseende tillgänglig för exempelvis synskadade. Vis-a landsting och kommuner har exempelvis många texter i ett speciellt format eller en funktion som gör att besökaren kan ställa in en större textstorlek. Inte ens länkarna på Socialtjänstens hemsida under rubriken "Fysiska funktionshinder" är utformade med möjlighet att läsa informationen på ett anpassat sätt. Det enda dokumentet som går att enkelt finna i lättläst version är "Handikapplanen" vilket är detsamma som det handikappolitiska programmet.

Det torde dock vara förenat med uppenbara svårigheter för en person med nedsatt synförmåga att hitta denna länk eftersom den är skriven med små blå bokstäver på en vit bakgrund.

I Socialtjänstens årsredovisning för 2008 anges att ett arbete pågår för att bland annat göra hemsidan tillgängligare. Detta arbete är uppenbarligen inte avslutat.

3.4. Åtgärder för att anpassa bostäder till funktionshindrade.

Arbetet med att anpassa bostäder till personer med medfödda eller tillkomna funktionshinder sker dels avseende nyproducerade bostäder dels avseende befintliga bostäder. När det gäller nyproducerade bostäder har kommunen tagit fram en policy "Bättre för alla" som är ett krav vid bygglovgivning och som säkerställer tillgängligheten. Riktlinjerna är tydligt utformade för att minimera framtida ombyggnadsarbeten då en hyresgäst hamnar i en situation som kräver handikappanpassning. Dörrbredder, trösklar och toaletter är sådana exempel.

När det gäller anpassning av befintliga bostäder identifieras behovet av arbetsterapeuter eller motsvarande och anmäls till kommunens biståndshandläggare som sedan gör en beställning till stadsbyggnadskontoret. Stadsbyggnadskontoret beställer ombyggnaden eller betalar ut ersättning i de fall den boende gör ombyggnaden själv. Strävan är att den boende ska kunna bo kvar i bostaden genom anpassningar i annat fall erbjuds särskild boendeform.

Det finns idag enligt ansvariga tjänstemän ingen köbildning för dessa ärenden utan arbetet med att anpassa lägenheter påbörjas inom rimlig tid. År 2008 beviljades 707 stycken bostadsanpassningar. Endast en bråkdel av dessa kräver bygglov. Antalet anpassningar växer liksom kompliceringsgraden och för närvarande anpassas bostäder för cirka 10 miljoner kronor per år.

3.5. Tillgänglighet till specialanpassade eller vårdbostäder

Enligt genomförda intervjuer är kommunens förmåga att tillhandahålla bostäder relativt god. Nedan visas antal icke genomförda beslut av biståndshandläggare per den 30 juni. Totalt finns över 300 aktiva beslut.

Gruppbofastad 5 (LSS)

Servicebofastad 4 (LSS)

Annan särskild anpassad bofastad 2 (LSS)

Totalt sex av dessa beslut har väntat på verkställighet sedan 2007 eller 2008. Flera av dessa beslut med långa väntetider där personens önskemål om speciellt område eller annat kan ha varit svårt att tillmötesgå. Kommunen är inte skyldig att tillmötesgå alla krav men har som intention att tillmötesgå individens krav så långt möjligt. När det gäller gruppbofastäder sjunker efterfrågan generellt och någon brist råder därför ej.

4. Slutsatser och rekommendationer

Jönköpings kommun har i sitt handikappolitiska program varit tidigt ute när det gäller att formulera mål för enkelt avhjälpna hinder. Brister finns dock och kommunen lever idag inte till fullo upp till gällande lagkrav på tillgänglighet. Inte heller lever kommunen upp till de mål som formulerats i det handikappolitiska programmet från 1999.

4.1. Har inventeringar gjorts i syfte att få klarhet i vilka åtgärder som behöver vidtas?

När det gäller enkelt avhjälpna hinder i inomhus- och utomhusmiljöer pågår inventering. Inventeringen är genomförd för knappt hälften av de relevanta objekten men bland dessa finns de största och mest besökta miljöerna. Eftersom inventeringen görs parallellt med åtgärderna finns det idag ingen exakt bild av hur mycket av de resterande åtgärderna kommer att vara åtgärdade till utgången av 2010. De budgeterade medlen är väl underbyggda med en föregående konsekvensanalys. Osäkerheten kring genomförandeplanen finns i första hand inte kring kostnaderna utan kring tidplanen.

4.2. Hur styrs arbetet med att öka tillgängligheten för funktionshindrade i kommunen och vilka åtgärder med syfte att öka tillgängligheten för funktionshindrade har vidtagits?

Grunddokumentet är det handikappolitiska programmet och styrningen utgår från ansvarsprincipen vilket innebär att respektive nämnd har att genomföra de åtgärder som berör den egna verksamheten. Årsredovisningarna dokumenterar arbetet. För det specifika lagkravet att ha åtgärdat enkelt avhjälpna hinder till utgången av 2010 har en specifik budget avsatts inom tekniska nämnden (inomhusmiljöer) samt inom stadsbyggnadsnämnden (utomhusmiljöer). Detta arbete har redovisats separat till kommunfullmäktige under sommaren 2009.

Ingen samlad uppföljning av handikapplanen (det handikappolitiska programmet) sker. Inga specifika åtgärder har vidtagits från kommunledningen för de verksamheter som undlåtit att uppfylla kraven. I den uppföljning som sker är det inte heller enkelt att identifiera sådana eventuella brister i respektive nämnds verksamheter.

Frågan är vilken status det handikappolitiska programmet har. I nämndernas årsredovisningar finns inte tillräckligt med underlag för att bedöma huruvida programmets mål uppnås. Exempelvis stipuleras i programmet att kommunens växel senast år 2000 ska ha texttelefon för att underlätta tillgängligheten. Ansvarig tjänsteman vid växeln kände inte till att ett sådant krav har ställts. Ett annat exempel är hörselslingor och andra hjälpmedel i sammanträdeslokaler för folkvalda. Flera lokaler skulle vara inventerade och åtgärdade redan 2005 men har först under det senaste året åtgärdats alternativt kvarstår o.s.v. Frånvaron av en samlad uppföljning av planen är påtaglig och konsekvenserna är uppenbara.

I övrigt är det tydligt att handikapplanens intention att handikappfrågorna ska genomsyra all planering och att Socialtjänsten ska vara remissinstans och självklar samarbetspartner för Stadsbyggnads- och tekniska kontoret, har blivit verklighet.

4.3. På vilka grunder sker prioritering mellan åtgärder?

Prioriteringen vilar helt på den information och de synpunkter som framkommer vid den organiserade samverkan som regelbundet sker med handikapporganisationerna och deras representanter.

4.4. Hur samverkar kommunen med intresseorganisationer och hur tar kommunen emot och behandlar medborgares synpunkter på bristande tillgänglighet?

Kommunen har ett tämligen frekvent antal sammanträden med HSO i vilket 16 olika handikapporganisationer ingår. Dessa organisationer får möjlighet att påverka arbetet dels via handikapprådet dels via den tillgänglighetsgrupp som är etablerad i anslutning till tekniska kontorets arbete med inomhusmiljöer. De tre forumen framstår emellertid som framvuxna utifrån två separata men närliggande syften utan att helheten beaktats. De frågor som tillgänglighetsgruppen och handikapprådet tar upp framstår som i stor utsträckning överlappande varför en bättre samordning över förvaltningsgränserna borde vara möjlig.

Allmänheten har idag möjlighet att anmäla hinder för tillgänglighet i vilken lokal som helst till Stadsbyggnadskontoret, som enligt PBL har ett tillsynsansvar som myndighet i denna fråga. Då tillskriver kommunen fastighetsägaren att anmälan kommit in och vad lagen ställer för krav i fråga och tillgänglighet. Kommunen har inte gjort några större satsningar på att få in anmälningar den vägen och endast ett fåtal anmälningar kommer in under året. Det är i samverkan med HSO som den allt överskuggande informationen tas in till förvaltningarna vilket bedöms som tillfredsställande.

4.5. I vilken grad kommer kommunen att vid utgången av 2010 leva upp till de krav som ställs på tillgänglighet för funktionshindrade?

Arbetet pågår för inventering och åtgärdande av både utomhus- och inomhusmiljöer med därför specifikt avsatt budget inom Tekniska kontoret och Stadsbyggnadskontoret. Vissa fördröjningar har skett p.g.a. dålig tillgänglighet alternativt bristande leveranser från entreprenörerna. I de rapporteringar som görs till KF anges att tidplanen ska hålla men det finns vid en närmare granskning inga beräkningar, antaganden eller detaljerade tidplaner som kan sägas säkerställa att så sker. Även om prioriteringen av objekt sker på ett rimligt och ett adekvat sätt med hjälp av HSO är det högst osäkert om arbetet når målet vid utgången av 2010.

Med hänsyn till granskningens resultat ges följande rekommendationer:

- Upprätta en mer detaljerad plan med resursåtgång för arbetet med enkelt avhjälpna hinder inomhus och utomhusmiljöer. Planen bör även innehålla åtgärder för att säkerställa själva genomförandet av ändringar samt en riskbedömning avseende tillgången till entreprenörer.
- Upprätta ansvar och plan för anpassning av information och dokument på hemsidan så att funktionshindrades behov tillfredsställs utifrån lagstiftningens krav.
- Inför texttelefonresurs (eller motsvarande aktuell teknik) i kommunens telefonväxel enligt handikapplanen.
- Överväg en sammanhållen strategi för berörda förvaltningar när det gäller samverkan med handikapporganisationerna.
- Kommunen rekommenderas att förtydliga uppföljningen av det handikappolitiska programmet (handikapplanen). Dels bör de olika nämnderna tydligare i årsredovisningarna redovisa handlingsplan och vad som har gjorts och vad som inte har gjorts. Detta skulle kunna bilda underlag för en kommunövergripande sammanställning och avstämning av målen i handikapplanen.

